

ושנתתם

מקורות לדיון על הסוכה וארבעת המינים בשואה
בעקבות

מסכת סוכה

כתיבה ותחקיר: שרה היינה, יעל ריצ'לר פרידמן

עריכה לשונית: דן הלוי

עיצוב: סטודיו פז

הפקה: עמי שטרנשוס

© כל הזכויות שמורות לבית הספר המרכזי להוראת השואה, יד ושם.
אין לתרגם, לשכפל או להעתיק חומר כלשהו מחוברת זו בכל דרך או שיטה,
בין בדפוס, בצילום, בהעתקה ובהקלטה, ללא אישור מפורש בכתב מהמוציא לאור.

ירושלים 2016 / תשע"ז

מסכת סוכה

מסכת סוכה עוסקת רבות בשתי מצוות מרכזיות בחג הסוכות: סוכה ונטילת ארבעת המינים. יש לזכור כי על מנת לקיים שתי מצוות אלו יש צורך בפרטים טכניים רבים אשר בתקופת השואה, בגטאות ובמחנות, כמעט לא ניתן היה להשיגם. משמעות הדבר היא כי ככל שהתקרב החג התברר לרוב היהודים כי לא תהיה להם אפשרות לציינו במצוותיו המרכזיות ובסמליו הייחודיים.

בשיעור זה נעסוק בשתי מצוות מרכזיות בחג הסוכות: נטילת ארבעת המינים והשיבה בסוכה, ונראה כיצד ניסו היהודים שעליהם נקרא לציין במשהו את ייחודו של החג. מה הייתה משמעותו של הצינון? על כך נדון בשני חלקים נפרדים, האחד יעסוק בנטילת ארבעת המינים והשני בבניית סוכה.

חלק א' נטילת ארבעת המינים

בימי השואה ניסו הנאצים לגזול, בתהליך כואב, את חירות היהודים ואת צלם האנוש שלהם. בעולם שבו היה המחסור בלתי נסבל והקיום הפיזי היה נתון למאבק יום-יומי, השגתם של ארבעת המינים הייתה דבר כמעט בלתי אפשרי.

**ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפת תמרים, וענף עץ עֵבֶת,
וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים.
ויקרא, פרק כ"ג, פסוק מ'**

■ מה מסמל כל אחד מארבעת המינים ומה מסמלת לקיחתם?

כבר בראשית המלחמה הורגש מחסור בפולין בכלל, ובקהילות היהודיות בפרט. הנאצים פלשו לפולין פחות מחודש לפני חג הסוכות - ב"ז באלול.

על חג הסוכות הראשון בקרקוב¹ הכבושה מספרות האחיות לבית ארנברג:

זרזין מקדימין למצוות, ארבעת המינים רכש אבא עוד לפני פרוץ המלחמה. אתרוגים ולולבים לא גדלו בפולין, והמשלוחים מארצות אידולם, בחלקם היו מגיעים זמן רב לפני סוכות. מצווה גוררת מצווה, והיתה לנו הזכות לקיים באמצעותם גם מצוות גמילות חסדים, כי לרבים מתושבי העיר לא היו ארבעת המינים. אני נשלחתי על ידי אבא לכמה וכמה אנשים נכבדים, לזכותם במצווה חשובה זו בביתם, מכיון שאגרים חסידיים לא יכלו ללכת ברחובות עקב סכנת החטיפות וההתנכלויות. לבי הלם בחזקה, כי הייתי צריכה לשמור על שלמות האתרוג והלולב לכל יפגמו ויפסלו, בהיותם מוחבאים בתוך מעילי, וגם דאגתי שמא אתקל בדרכי ב"עינא בישא" של הצוררים...

(האחיות לבית ארנברג, דבר הישועה, גנזך קדוש השם, בני ברק תשנ"ד, עמ' 32-33, 59)

- על פי עדות זו, מהיכן השיגו בפולין את ארבעת המינים לפני פרוץ המלחמה?
- אילו קשיים ואילו סכנות היו בהשגת ארבעת המינים מיד עם פרוץ המלחמה על פי עדות זו?

ג,ה אתרוג הגזול והיבש, פסול. של אשרה ושל עיר הנדחת, פסול. של ערלה, פסול. של תרומה טמאה, פסול. ושל טהורה, לא ייטול; ואם נטל, כשה. של דמאי--בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין. של מעשר שני בירושלים, לא ייטול; ואם נטל, כשה.

ג,ו עלת חזוית על רובו, ניטלה פטומתו, ניקב, נקלף, נסדק, חסר כל שהוא--פסול; עלת חזוית על מיעוטו, ניטל עוקצו, ניקב ולא חסר כל שהוא--כשה. אתרוג הכוש, פסול. הירוק ככרתן--רבי מאיר מכשיר, ורבי יהודה פוסל.

- כיצד מתקשרת משנה זו לעדות שקראנו?
- "מצווה גוררת מצווה... גמילות חסדים" - לאיזו משמעות של ארבעת המינים יכולה להתקשר המצווה שנגררה ממצוות נטילתם?

1. קרקוב נכבשה בכ"ב אלול ת"ש (6 בספטמבר 1939). באוקטובר הכריזו עליה הכובשים הגרמנים כבירת הגנרל-גוברנמנט. ב-20 במרץ נסגר בעיר הגטו שהוקם ברובע הדרומי פודגוז'ה. בגטו נכלאו כ-18,000 יהודים (רבים מתושבי העיר היהודיים גורשו מהעיר עוד קודם לכן מתוך מגמה לצמצם את האוכלוסייה היהודית בעיר המרכזית של הגנרל-גוברנמנט). שכונה זו הייתה מעבר לנהר הוויסלה ולשכונה המסורתית יהודית שבה חיו יהודים מאות בשנים - קאזימיש.

יהודי מניו יורק אורז את האנינים בחג הסוכות 22 באוגוסט 1941.
ארכיון המצולמים, יו. ו. ו. ס.

ככל שהתקדם הזמן הלך מצבם של היהודים והחמיר. הנאצים כלאו את יהודי פולין בגטאות, ואלו היו סגורים ולא ניתן היה לצאת מהם על מנת לרכוש מזון או לנסות ולאלתר את צורכי מצוות נטילת ארבעת המינים.

על חג הסוכות בשנה השנייה לכיבוש פולין בידי הנאצים מספר יום טוב שווארץ מלובלין:

...בלובלין לא היה אתרוג ורק אצל מו"ר הגאון האדיר קדוש אלוקי מרן צבי אריה פרומר זצוק"ל מקוז'אגלוב היה אתרוג יבש משנה קודמת, והוא בעצמו עמד כמה שעות עם האתרוג בידו ומסר לכל אחד בידו הקדושה ואמר לכל אחד שיברך בלא הזכרת השם, ומאות יהודים ואולי אלפי יהודים עברו על ידו, ולא ידעתי אז כי לא אזכה לראות עוד יהודי קדוש זה הנצמד בקירות לבי תמיד כל ימי חיי...

(יום טוב שווארץ, שו"ת אדני נחושת, ניו יורק תש"ג, חלק ראשון בהקדמה)

■ מדוע לא ניתן היה לברך על מצוות נטילת ארבעת המינים? (ראה משנה ה' בפרק ג' שלעיל)

2. הרב יום טוב שוורץ נולד בעיירה אושווינצ'ין ולמד בישיבת יח"ל. שימש כאב"ד בלינעבורג ואחר כך כרב בברוקלין.

3. לובלין: ב- 18 בספטמבר 1939 נכבשה העיר. עם כניסתם החלו הגרמנים בדיכוי יהודים. גזרות רדפו זו את זו. לובלין הפכה מרכז המטה של גלובוצניק, שהיה מפקד ה.ס.ס. באזור.

בחורף שנת 1940 פרצו הגרמנים לישיבת חכמי לובלין. המבנה עמד ריק, כיוון שתלמידיו פונו עם פרוץ המלחמה. הנאצים הציתו את הספרייה התלמודית העשירה, וכ- 20 שעות השתוללה האש ואכלה את אוצרות הרוח שהיו בה. הגרמנים, שראו ביישיבה מעוז רוחני של היהדות, התפארו בהישגם ותיארו את שברון הלב והזעקה של יהודי לובלין לנוכח "השרפה". באביב 1941 הוקם גטו סגור, שהלך והצטמצם ונדחק לפרברי העיר.

ועד הקהילה שונתר מתקופת טרום המלחמה הוחלף בינואר 1940 ביוזמת ארבעת רבנים להקלת המצוקה הקשה ששררה בגטו. מערכת החינוך התנהלה בחשאי. במרץ 1942 הייתה האקציה הראשונה, ויהודי לובלין גורשו למחנה ההשמדה בלז'ץ. במשך כחודש ימים, עד אפריל, שולחו כ- 30,000 יהודים, חלק מהם נרצחו ביערות הסמוכים לעיר. לאחר האקציה הגדולה הועברו כ- 4,000 היהודים ששרדו ל"מידן טרסקי" בפאתי לובלין, שם נדחסו ל"גטו הקטן" בתנאים תת-אנושיים כשסלקציות, גירושם תכופים ורצח היו מנת חלקם היום-יומית.

ביולי 1944, עם השחרור בידי הצבא האדום, שבו ללובלין ניצולים מעטים, וביניהם פרטיזנים שלחמו ממזרח לפולין ופליטים מבריה"מ.

■ מדוע אם כן, לדעתך, חשוב היה בכל זאת לרב לזכות את הרבים בנטילת האתרוג?

דה, מצות ערבה כיצד: מקום היה למטה מירושלים, ונקרא מוצא; יורדין לשם ומלקטין משם מורבייות של ערבה, ובאים וזוקפין אותן על צידי המזבח, וראשיהם כפופים על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים, "אנא ה', הושיעה נא" (תהילים קיח, כה), "אנא ה', הושיעה נא"; רבי יהודה אומר, אני והוא הושיעה נא, אני והוא הושיעה נא. אותו היום, מקיפין את המזבח שבע פעמים.

נטייל אולז, גטו אולז', 1941
ארכיון הגטו אולז', י' 1941

יהודים רבים נשלחו לאחר שהות של כמה חודשים או שנים בגטאות למחנות עבודות כפייה. שם ניטל מהיהודים כל רכושם הדל אשר הצליחו לשמר עוד מראשית המלחמה, ניטלו בגדיהם, ומאסרם שלל מהם כמעט כל יכולת של קיום אנושי, קיום מצוות הדת וציון לוח השנה העברי. עם זאת, כאשר הצליחו היהודים לציין במשהו את חגייהם הייתה לכך משמעות מיוחדת.

על כך מספר הרב משה נטע למברגר:

בערב חג הסוכות כשהוסענו לעבודה, עצרנו לפתע תחת אילן ערבה. באיזו שמחה קפצנו על ה"מציאה" הזאת; לפחות אחד מ"ארבעת המינים" יהא בידינו.

החסיד המופלא, הישיש ר' זלמן לייב מרקוביץ, עשה את ה"נענועים" בימי החג עם הערבות שמצאנו, בצירוף קרש עץ גדול דמוי לולב, יחד עם הגרזן והפטיש, שבאו להזכיר את ההדסים, וה"יתד" המבקעת את עצי היער מילאה את מקום האתרוג.

איה האיש שיוכל לתאר את אמירת ה"הלל" שלנו באמצע העבודה. מדי יום הידהדו בחלל הפסוקים מתוך ה"הלל": לא לנו ה'... כי לשמך תן כבוד...". היער בו נמצאנו, ודאי לא שמע מעולם "הלל" כזה בין עצי.

(הרב משה נתן נטע למברגר, "כלי גולה", קונטרס "זכרון בספר", עמ' כד, מתוך אנציקלופדיה "שמע ישראל", מכון "שמע ישראל", בני ברק תש"ס)

- "באיזו שמחה קפצנו על ה'מציאה' הזאת" - מה מסמלת הערבה מתוך ארבעת המינים? איזו משמעות נוספת הייתה לה אצל אותם יהודים אסורים?
- "היער... ודאי לא שמע 'הלל' כזה בין עצי" - מה נוסף לדעתכם ל"הלל" זה באותה שנה עבור יהודים אלו?

הה מצות ערבה כיצד: מקום היה למטה מירושלים, ונקרא מוצא; יורדין לשם ומלקטין משם מורבייות של ערבה, ובאים וזוקפין אותן על צידי המזבח, וראשיהם כפופים על גבי המזבח. תקעו והריעו ותקעו. בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים, "אנא ה', הושיעה נא" (תהילים קיח, כה), "אנא ה', הושיעה נא"; רבי יהודה אומר, אני והוא הושיעה נא, אני והוא הושיעה נא. אותו היום, מקיפין את המזבח שבע פעמים.

סיכום

התבוננו בתמונות שלפניכם. בתמונות מצולמים יהודים אשר הצליחו להשיג את ארבעת המינים לסוכות בגטו לודז'⁴. איזו כותרת ניתן לדעתכם לתת לתמונות אלו אשר תשקף את משמעות ארבעת המינים בעקבות הקטעים שקראת?

4. לודז' - בשנת 1939 היו בעיר לודז' 223,000 יהודים, שהיו יותר משליש מתושבי העיר. באפריל 1940 גורשו כ- 164,000 מיהודי לודז' לחלק מוזנח בעיר, ושם הוקם הגטו. (רבים מתושבי לודז' ברחו לאזורים אחרים בפולין). בשטח הגטו הייתה צפיפות גדולה, היו בו כ-48,000 חדרי מגורים (בממוצע חיו 5 נפשות בחדר אחד), רובם בבתי עץ בלי מים זורמים ובלי ביוב. תנאי הדיור הללו גרמו למגפות, בעיקר טיפוס, ומנה מתו רבים. הרעב היה המצוקה הגדולה והתמידיית לתושבי גטו לודז' שקיבלו הקצבת מזון דלה במשך 4 שנים. סיבות רבות הקשורות להיסטוריה של גטו זה מנעו מהברחות מזון וסחר שוק שחור לפעול בגטו, כך שכמעט לא ניתן היה להשיג עוד אוכל. בגטו היו מפלגות וארגוני נוער שפיתחו פעילות תרבותית בגטו. הם הקימו ספריות, ערבי תרבות, הצגות ועוד. בגטו פעלו בגלוי ובמחתרת מסגרות חינוך דתיות. בזמן קיומו של הגטו שולחו תושבים רבים להשמדה, ובתחילה היה זה למחנה חלמנו. גטו לודז' חוסל באביב 1944, ורוב תושבי הגטו נשלחו להשמדה באושוויץ. בלודז' פעל גם ועד רבנים שעשה מאמצים לשמור על מסגרת דתית, כשהרבנים אינם חדלים לבחון את הפסיקות שניתנו על ידם בזמן אמת.

חלק ב

כִּי יֵצְפְּנֵנִי בְּסֹכָה בְּיוֹם רַעָה יִסְתַּרְנִי בְּסֹתֵר אֱהִלּוֹ” (תהלים כז, ה)

בְּסֹכָת תִּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֹכָת. לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בְּסֹכֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם.

ספר ויקרא, פרק כ"ג, פסוקים ל"ט-מ"ג

לסוכה - דירת הארעי - משמעויות רבות וביניהן הצורך בעזיבת המוכר והבטוח כדי להדגיש את זמניות העולם הזה. אך בתקופת השואה נגזל מהיהודים כל הקבוע והמוכר להם. חוסר ביטחון היה חלק משגרת חייהם. בתנאים כאלו כמעט לא הייתה קיימת אפשרות להקים סוכה. עם זאת, בפנינו עדויות מספר על יהודים שניסו להקים סוכה, אם כי שאלת כשרותה, בעקבות התנאים הקשים, עלתה לא פעם.

להלן שו"ת שנשאל הרב אושרי⁵ בקובנה:

האם אפשר לקיים מצוות סוכה בקרשים שלקחו היהודים בלי רשות מהגרמנים ימ"ש

שאלה: בפרוס חג הסוכות הקימו כלואי הגטו במבוא צר שבין שני בתים גדולים סוכה כדי שיוכלו לקיים גם בהיותם במיצר מצווה גדולה זו. מבוא זה היה קצת מוסתר מעין רואים כך שהייתה תקווה שהגרמנים הארורים ימ"ש לא יגלו את הנעשה בו. את הקרשים להקמת הסוכה לקחו היהודים מבתי המלאכה הסמוכים שעובדי הכפייה עבדו בהם, ואין צריך לומר [...] שאם היו תופסים אותם הייתה אחת דתם להמית, אבל היהודים הללו מסרו את נפשם על קיומה של מצווה גדולה זו וסיכנו את עצמם אך ורק כדי שיוכלו לקיים את מצוות סוכה כדת וכדין. אולם נתעוררה השאלה, האם אפשר לקיים את המצווה בסוכה זו, האם אין בזה משום סוכה גזולה, ונשאלתי לחוות את דעתי בשאלה זו ולהורות בה הלכה למעשה.

5. הרב אפרים אושרי (1914-2003) נולד בקובנה והתחנך בישיבות פוניבז' וסלובודקה. בתקופת המלחמה היה בגטו קובנה לצדו של רב העיר הרב אברהם דב שפירא. הרב אושרי נתבקש על ידי הרב שפירא לענות על שאלות הלכתיות. את התשובות הטמין באדמה, ולאחר המלחמה קיבץ אותם לספר "שאלות ותשובות ממעמקים".

6. קובנה נמצאת בליטא, אך בתקופה שבין שתי מלחמות העולם (1917-1939) היא הייתה חלק מפולין. בפרוץ המלחמה סופחה קובנה לבריה"מ, והנאצים כבשו אותה בקיץ 1941. יהודי קובנה, 29,760 איש, נכלאו בגטו בעיר באוגוסט 1941. באוקטובר 1941 החלו סדרות של רציחות שבמהלכן נרצחו 12,000 יהודים בפאתי העיר, כמחציתם ילדים. בגטו הוקמה "מועצת הזקנים של קהילת הגטו היהודי בקובנה" שהייתה אחראית על חיי הגטו בכלל, ועל הפעילויות החינוכיות והתרבותיות בפרט. בגטו הוקמו מוסדות סעד, בית חולים, בית ספר, תזמורת ועוד. פעילויות התרבות והדת היו אסורות, אך על פי המסורת של יהודי קובנה המשיכו גם בגטו בלימוד תורה, בפעילות חינוכית וכן בעזרה הדדית. גטו קובנה חוסל סופית ביולי 1944 כאשר הצבא האדום (בריה"מ) התקרב לעיר.

תשובה: ...ונראה דבנידון הרי לא היו הקרשים ממה שהגרמנים ימ"ש הביאו מגרמניה אלא היה ממה שהם גזלו מיהודים, כי כל מסחר העצים במדינת ליטא היה בידי היהודים שסחרו ביערות... ואפילו אם נניח שהגרמנים הביאו את העצים הללו מגרמניה [...] מכל מקום אפילו אם נניח כן אפילו הכי אין כאן שום חשש, שהרי הגרמנים הארוזים ימ"ש בודאי שדין רודפים היה להם, שהרי כל מגמתם הייתה לרדוף להרוג ולאבד את כל אחד אשר בשם ישראל יכונה וכלי ספק שבכל רגע ורגע היה להם דין של רודפים כי על כל דבר קטן היו ממהרים לרצוח רצח ולשפוך דם נקי של טהורים ותמימים כמים. ובסנהדרין (עג) תנן, ואלו הן שמצילין אותן בנפשן הרודף אחר חברו להרגו וכן פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות רוצח ושמירת נפש ה"ו... ועל אחת כמה וכמה כשעכו"ם רודף את ישראל שמותר להרגו, וכל היכא שמותר להרגו הרי הותר גם ממונו, אם כן ממילא אין על הקרשים הללו דין גזל, דמאחר שהגרמנים ימ"ש דין רודפים יש להם ממילא הרי הותר ממונם... מכל הנ"ל [הנזכר למעלה] הוריתי הלכה למעשה שמותר לקחת בלי רשותם של הגרמנים את העצים לבניין הסוכה, וב"ה הרבה יהודים מכלואי הגטו קיימו בסוכה זו את המצווה כדין וגם ברכו את הברכה לישיב בסוכה.

(שו"ת ממעמקים, ניו יורק תשל"ו, חלק ד, סימן ו, עמ' מט)

סוכת גטו אוז' 1941, ארכיון תצלומים, יד ושם.

- על פי אילו עקרונות הלכתיים עונה הרב על שאלה זו?
- מהי משמעות העובדה שהשאלה נשאלה בגטו קובנה, ומהי משמעות התשובה?
- לאיזו משנה במסכת סוכה יכולה להתקשר שאלה זו?

במשנה כתוב:

בד, העושה סוכתו בין האילנות, והאילנות דפנות--כשרה. שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה. חולין ומשמשיהן פטורין מן הסוכה.

ובגמרא:

”ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב: מצטער פטור מן הסוכה” (סוכה כה:).

הרמב”ם במשנה תורה מסביר:

ב חולים ומשמשיהן, פטורים מן הסוכה; ולא חולה שיש בו סכנה, אלא אפילו חש בראשו ואפילו חש בעיניו. מצטער, פטור מן הסוכה--הוא, לא משמשי; ואיזה הוא מצטער--זה שאינו יכול לישן בסוכה מפני הרוח, או מפני הזבובים והפרעושים וכיוצא בהן, או מפני הריח.

משנה תורה, ספר הזמנים, הלכות שופר וסוכה ולולב, פרק ו', ב

הרב אהרונסון⁷ מספר על ניסיון לשמר את זכר מצוות הישיבה בסוכה ועל שאלה שנשאל במחנה הריכוז אושוויץ-בונא, בחג הסוכות תש”ד (1943):

רקע: בהתקרב חג הסוכות סיפר ראש הצריף לרב אהרונסון, כי בכוונתו להקים סוכה במחסן חביות שהיה מוקף בגדר תיל, וממוקם מתחת לאפם של אנשי הס.ס. והכניסה אליו הייתה אסורה וכרוכה בסכנת נפשות. החביות שהיו גבוהות שימשו כשלוש דפנות הסוכה, ומעליהן הניחו קצת קש וקנים כסכך. **שאלה:** האם יש לברך את ברכת לישיב בסוכה? הואיל והייתה סכנה להכנס למקום, אולי חל בסוכה זו דין המצטער שפטור מהסוכה. **תשובה:** מתוך חביבות המצווה שנעשתה במסירות נפש, ולאחר שכמה שנים לא עלה בידם להקים סוכה, ברכו את ברכת לישיב בסוכה וברכת שהחיינו. הציבור גם קידש על הפת ואכל כדית, לקיום מצוות אכילה בסוכה. (הרב יהושע משה אהרונסון, עלי מרורות, בני ברק תשנ”ו, עמ’ 241)

- מה הייתה הסכנה בהקמת הסוכה? איזה חשש הלכתי עלה בעקבות בנייתה?
- לפי איזה עיקרון הלכתי פסק הרב?

7. הרב יהושע משה אהרונסון (1910-1994), רבה של סאניק, גורש עם בני קהילתו למחנה עבודה בקונין ומשם הועבר למחנות אחרים. בקונין כתב הרב יומן. בתום המלחמה שימש כרב במחנות העקורים באוסטריה. את זיכרונותיו והגותו כינס בספר “עלי מרורות”.

גם הרב סיני אדלר⁸ מספר בזיכרונותיו על קיום מצוות סוכה מתוך סכנה במחנה אושוויץ:

” בימי חג הסוכות הגיעה לאוזני שמועה שבמחנה ישנה סוכה. באחד המגרשים שבין הצריפים הייתה ערמה של דרגשים שלא היו בשימוש. מישהו הפך דרגש אחד לסוכה על ידי תוספת של כמה קרשים שלקח מדרגש אחר, את הסכך עשה על ידי הנחת כמה חתיכות עץ מעל הקומה העליונה של הדרגש. זכרתי שהייתי מסופק בכשרותה של סוכה זו, היות שאי אפשר היה לישון בה וזכרתי את ההלכה שסוכה כזו גם לאכילה אינה כשרה. ביום האחרון של החג נכנסתי לסוכה ואמרת את "יהי רצון" שנוהגים לאומר כאשר נפרדים מהסוכה ותפילה מיוחדת הייתה בפי, שלשנה הבאה נזכה לשבת כבני חורין בסוכה כשרה.

(הרב סיני אדלר, בגיא צלמות, ירושלים תשל"ט, עמ' 29)

- מהו התוכן של ה"יהי רצון" שנוהגים לאמרו כאשר נפרדים מהסוכה? מדוע לדעתכם בחר הרב סיני אדלר לציין את הישיבה בסוכה דווקא בעזרתו?
- מהי משמעותה של הסוכה במקורות שקראתם?

8. הרב סיני אדלר נולד בפראג שבצ'כוסלובקיה לבית יהודי שומר מצוות וירא שמים. בחודש מרץ 1943 גורש הרב אדלר על ידי הגרמנים ימ"ש לגטו-מחנה טרזיינשטט, שם היה אסיר כשנה. מטריינישטט נשלח הרב אדלר בטרנספורט למחנה אושוויץ-בירקנאו ומשם נלקח לכמה מחנות ריכוז - מאוטהאוזן וגונסקירכן, שם גם השתחרר. אדלר עלה לארץ ישראל ב- 1945 ולמד בירושלים, בישיבת חברון. הוא לימד בכולל בישיבת כרם ביבנה ובכולל מר"ץ במבשרת ירושלים, והיה הרב האשכנזי הראשי של אשדוד.